

Az erdélyi magyar felsőoktatási hálózat telepítési terveze

Az alábbi tervezet első változatát a Bolyai Társaság nevében Jenei Dezső nyugalmazott műegyetemi tanár dolgozta ki még 1990 júniusában, eredetileg 10 000 egyetemi hallgatóval számolva. A B. T. ezt a tervezetet többször is eljuttatta az Oktatásügyi Minisztériumnak, legutóbb 1992-ben Gheorghe Ștefan miniszternek küldöttség adta át. A jelen változat, amely 20 000 hallgatóval számol, az RMDSZ által létrehozott Felsőoktatási Tanács 1998. április 6-i ülésére készült.

Az időközben megjelent „Európai Tanács Parlamenti Közgyűlésének 1998/1353. sz. ajánlása a kisebbségek részvételéről a felsőoktatásban” (a közgyűlés a szöveget 1998. jan. 27-én fogadta el) tovább igazolja a magyar nyelvű egyetem felállítására vonatkozó eljárások jogosságát.

1. ...
2. Az oktatáshoz való jog alapvető emberi jog, annak minden szintjén való részvétel az Európai Kulturális Egyezményt alórálló állam minden állandó lakosának biztosítani kell.
3. Jelenleg nem ez a helyzet, mivel a nemzeti kisebbségekhez tartozók gyakran alulreprezentáltak a felsőoktatásban...

6. Ezért a közgyűlés javasolja, hogy a Miniszterek Tanácsa kérje fel az Európai Kulturális Egyezményt aláíró államok kormányait, vegyék figyelembe nemzeti oktatási politikájuk kialakításánál a következő elveket:

I. A kormányoknak el kell tekinteniük a hivatalos nyelv kizárólagos használatának előírásától, és tartózkodniuk kell olyan politika megvalósításától, mely a nemzeti kisebbségek asszimilációját célozza a többségi kultúrába; ...

IV. A kormányoknak el kell ismerniük az oktatási tevékenységben való részvétel, és erre a célra intézmények alapításának alapvető szabadságjogát; az intézményeket hivatalosan támogatni kell, amennyiben kielégítő szintet érnek el (...), a nyelv nem lehet szempont az intézmények vagy képesítések elismerésekor; ...

VIII. A kisebbségi csoportokhoz tartozó fiataloknak egyenlő lehetőségeket kell biztosítani ahhoz, hogy szakoktatásban részesüljenek az általános alapfokú oktatást követően, és hogy részt vehessenek az oktatás minden szintjén, akár anyanyelvükön, akár nem, bármely további korlátozás nélkül;

IX. A kisebbségi nyelvek és kultúrák különleges tanfolyamait bele kell foglalni a tanárképző intézmények tanterveibe; ...

7. A közgyűlés úgyszintén javasolja, hogy a miniszteri bizottság:

III. Vegye fontolórá a Kulturális Együttműködési Tanács által 1998. jan. 22-én jóváhagyott, a felsőoktatáshoz való hozzáféréstől szólt tervezet elfogadását.

III.

1. Mivel az állami magyar nyelvű egyetemet (a továbbiakban egyetem) csak állami törvény hozhatja létre (1. 1995/84. sz. oktatási törvény, IX. fejezet, 56. sz. cikk), szükséges, hogy az RMDSZ törvénytervezetét terjedjen elő a parlamentben, és kövesse ennek megszavazását, valamint az államelnök által történő kihirdetését (megjelentetését a Hivatalos Közlönyben).

2. A törvénytervezetben székhelyként meg kell jelölni Kolozsvárt, amely egyúttal a rektori hivatal székhelye, és Marosvásárhelyt, és felhatalmazást kell biztosítani az egyetemnek, hogy belátása szerint, a megfelelő időpontban más helységeket kihelyezett karokat, osztályokat, kollégiumokat állíthat fel.

3. Az egyetem, mint a román állam egyik egyeteme, mindenkor eleget tesz a törvényes előírásoknak. A kezdeti szakaszban a törvény 10 (tíz) év ideiglenes akkreditációt biztosít. Ez időszakra kibocsátott tudományos minősítések egyenrangúak az akkreditált egyetem

tudományos minősítéseivel. A tíz év alatt az egyetem eleget kell tegyen az állami akkreditálási előírásoknak.

4. A törvénytervezet tartalmazza az egyetem szervezeti felépítését, a beinduló karok megnevezését:

4.1. KOLOZSVÁRON (több évszázados történelmi, tudományos, művészeti, műszaki múlt és potenciális jövő)

- nyelvészeti, irodalmi, bölcsészeti, neveléstudományi, történelmi, földrajzi, geológiai, néprajzi, matematikai, informatikai, újságírói, fizikai, kémiai, biológiai, jog- és államtudományi, közgazdasági és kereskedelmi, közgazdászati, didaktikai teológiai, tanárképző;
- képzőművészeti, zenei, koreográfiai, színművészeti, teológiai;
- építő-, építész-, gépész-, villamos-, vegyész-, közlekedés-, élelmiszeripar-, könyvtár-, textilipar-, erdő-, bányá-, kohómérnöki;
- mezőgazdasági mérnöki, kertgazdasági mérnöki, talajjavítási mérnöki;
- állatorvosi, állattenyésztési;

4.2. MAROSVÁSÁRHELYEN (nemzetközi elismerésnek örvendő fél évszázados eredményes orvosi, gyógyszerészeti kutató- és nevelőmunka, színművészeti képzés)

- orvosi és fogorvosi;
- gyógyszerészeti;
- bábaképző;
- színiakadémia;
- film-, televízió-, rádió-, rendező- és szerkesztő kar;

5.1. A törvény elrendeli a helyi hatóságoknak (prefektusi hivatalok, megyei tanácsok, polgármesteri hivatalok, municípiumi tanácsoknak), hogy az egyetemnek – a kialakítandó egyetemi „campus”-oknak – biztosítsanak az állami alapról Kolozsváron 180 ha, és Marosvásárhelyen 20 ha állami földterületet.

5.2. A törvény kötelezi a területrendezéssel megbízott tervező egységeket, hogy távlati terveikben az egyetemnek, Kolozsváron és Marosvásárhelyen, megfelelő „campus”-területet irányozzanak elő.

5.3. A törvény név szerint kinevez egy tizenegy tagból álló szervező bizottságot, amely az egyetemet megszervezi és beindítja. A szervező bizottságok jogában áll ideiglenes jellegű bizottságokkal kiegészülni, részletkérdések tanulmányozása és rendezése érdekében.

5.4. A törvény előírja, hogy az egyetem beruházási költségeit az állami költségvetésből biztosítja az Oktatási Minisztérium költségvetésén keresztül.

5.5. A törvény felhatalmazza a szervező bizottságot, hogy bármilyen segítyt fogadjon el (külföldi segélyintézményektől, külföldi vagy belöldi alapítványoktól, jogi vagy magánszemélyektől), akik az egyetem létrehozásához és működtetéséhez hozzá kívánnak járulni.

5.6. A törvény feljogosítja a szervező bizottságot, hogy az egyetemmel kapcsolatos beruházást saját kezelésében hajtsa végre, az ehhez szükséges tervező és kivitelező nonprofit vállalatokat létesítsen, illetve ezek vezetését kinevezze. Ezen vállalatoknak – míg az egyetem egész beruházását, illetve kivitelezését nem fejezik – adómentességet biztosít (állami adók, helyhatósági adók és más illetékek alól).

5.7. A törvény biztosítja az egyetem működéséhez szükséges évi kiadások fedezését, az Oktatásügyi Minisztérium költségvetésén keresztül, amint azt a többi egyetem vagy felsőfokú intézet esetében teszi.

5.8. A törvény kötelezi az Oktatásügyi Minisztériumot, hogy 1998. júl. 15-ig adja át az egyetemnek, amíg a be-

ruházást befejezik, KOLOZSVÁRON a régi Református Kollégiumot (ma Clubul Sportiv Școlar Viitorul, M. Kogălniceanu u. 16. sz.) és a régi Unitárius Kollégiumot (ma Grupul Școlar Victor Babeș, 1989. December 21. sugárút 7. sz.) rektori és dékáni, illetve a tervező és kivitelező vállalatok részére.

6. Az egyetem befogadó képessége 20 000 egyetemi hallgató. Ebből: KOLOZSVÁRON 17 000 egyetemi hallgató

MAROSVÁSÁRHELYEN 3000 egyetemi hallgató.

(A 20 000-es nagyságrend az 1997-ben kiadott állami Statisztikai Hivatal adataiból következik: „az 1996/1997-es tanévben 157 egyetemi hallgató jutott 10 000 lakosra”.

- a lakosság száma 22 600 000 lélek,

- az egyetemi hallgatók száma 157 x 2260 = 354 820,

- ennek magyar összetevője 7,2%, azaz 25 547 hallgató.)

6.1. Meg kell említenem, hogy egyetemi oktatásunk fejlettségi fokát jól tükrözi a nemzetközileg elfogadott mutatószám – a tízezer lakosra jutó egyetemi hallgatók száma. Ez a szám egyes fejlett országokban az utolsó években a következőképpen alakult:

USA	543
Kanada	502
Németország	280
Finnország	293
Japán	212
Svédország	224
Ausztria	257
Belgium	256

7. Az 1998. jan. 27-én elfogadott Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének 1998/1353. sz. ajánlása szerint: „minden állampolgárnak lehetőséget kell kapnia arra, hogy tanulhassa saját nyelvét és kultúráját általában és egyetemi szinten is”.

Ebből az ajánlásból következik, hogy az oktatási körülmények a kisebbségi tanulóknak sem lennének hátrányosak. Számunkra is szükséges, hogy oktatásunk megfelelő, korszerű tanintézetekben történjen. Egyetemi szinten is csak olyan modellek jöhetnek számításba, amelyek a megfelelő tudományos képzés tárgyi feltételeinek eleget tesznek.

Tisztában kell lenni azzal is, hogy az egyetemnek minimális épületszükséglettel sem lehet biztosítani akár társadalmunk, akár történelmi egyházaink birtokában lévő épületekben.

Ezért szükségszerűen építkezni kell!

8. Az állam, egymaga, főleg anyagi nehézségei miatt, de azért is, mert politikai akarata is kétségbe vonható (lásd a kijelölt miniszterelnök véleményét (...csak multikulturális egyetemre gondol...), nem fogja felépíteni egyetemünket.

Ezért mindent el kell követni (RMDSZ és más belöldi és külföldi szervezetek), hogy az egyetemet létrehozó törvényt a parlament megszavazza, mert csak ez után nyílik lehetőség arra, hogy az építkezéshez és a dotációkra megfelelő külföldi támogatást kapjunk (USA-beli magyar lobby, nyugat-európai magyar segélyalapok stb.).

9. A fent említett álláspont érvényesítésére minden lehetőséget igénybe kell venni a nemzetazonosságunk megtartásában vívott harcban – magyar nyelvű tévé- és rádióadások, magyar és román sajtó, egyházi vezetők, illetékes politikusok és jelentős személyiségek nyilatkozatai, parlamenti interpellációk – világosan és egyértelműen rá kell világítani arra, hogy az anyanyelvű oktatás bármilyen korlátozása, bármely szinten, az identitásunk biztos elvesztéséhez és gyorsított asszimilációkhoz vezet.

10. Az egyetem számára szükséges területek és épületek nagyságrendje, ezen belül a tanintézetek felszerelése, diákjóléti intézmények, diákhonok, tanári és tantestületi szolgálati lakások, könyvtárak, sport és művelődési létesítmények, tangazdaság, illetve más szükségletek mutatószámai a következők:

10.1. Szükséges terület:
Kolozsváron 180 hektár (ebből 40 ha tangazdaság);
Marosvásárhelyen 20 hektár.
10.2. Szükséges épület csoportok:

Épületek	Felület m ²	
	Kiterített	Alap
1. Tanépületek, laboratóriumok (12 épület x 15 000 m ²)	180 000	60 000
2. Könyvtárak	20 000	6 000
3. Diákjóléti otthonok, étkezdék, egészségügy	210 000	50 000
4. Diák művelődés, sport	20 000	10 000
5. Tanszemélyzeti, szolgálati lakások	60 000	10 000
6. Kereskedelmi épületek, egyebek	10 000	2 500
Összesen	500 000	138 500

10.3. A kolozsvári részleg optimális elhelyezésére a Monostor környéken található Papok Völgye volna alkalmas. A tulajdonjog az államé, és mezőgazdasági felhasználásra nem alkalmas. Közel vannak a víz- és energiaellátási lehetőségek, olcsó a szennyvízkezelés, könnyű a bekötési lehetőség a Kolozsvár-Nagyvárad főútvonalba és a kolozsvári közúti forgalomba.

10.4. A szükséges beruházási összeg előreláthatólag 50 millió USA dollár

Kolozsváron és Marosvásárhelyen létesítendő „campus”-ok	
épületek (500000 m ²)	33 280 000 \$
60 laboratóriumi berendezés	10 200 000 \$
500000 könyv	2 400 000 \$
területrendezés, úthálózat, közlekedés, közszükségletek,...	600 000 \$
tervezési költségek	2 000 000 \$
előre nem látott kiadások	1 520 000 \$
összesen	50 000 000 \$

10.5. Az egész beruházás négy év alatt készülne el (1999–2003)

– az első beruházási év biztosítja horizontálisan a harminc kar első és második évfolyamainak megfelelő tanulmányi és diákjóléti szükségleteit; felépül négy nagy tanépület, három Kolozsváron és egy Marosvásárhelyen, valamint az ezeknek megfelelő diákjóléti intézmények és tantestületi szolgálati lakások,

– a második beruházási év biztosítja a harmadik egyetemi évfolyam szükségleteit; felépül ugyancsak négy nagy tanépület, kettő Kolozsváron és kettő Marosvásárhelyen (egyik klinika), a hozzájuk tartozó diákjóléti szükségességekkel és tantestületi lakásokkal,

– a harmadik beruházási év biztosítja a negyedik, ötödik és részben a hatodik évfolyamok szükségleteit; Kolozsváron felépül két nagy tanépület, diákjóléti épületek és tantestületi szolgálati lakások,

– a negyedik beruházási év az építkezések befejezési éve; Kolozsváron felépül az utolsó két nagy tanépület, a tangazdasági épületek, a központi könyvtár épülete, a diák művelődési és sportlétesítmények, a tanszemélyzeti szolgálati lakások, a kereskedelmi egységek, befejezik a területrendezést, az úthálózatokat, és bekapcsolják a közlekedést a városi szállítási rendszerekbe.

11. Fel kell kérni az Erdélyi Református Egyházkerületet, valamint az Unitárius Püspökséget, hogy elvben járuljanak hozzá, a nemcsak érdekben, hogy a volt régi Református Kollégiumot, illetve a régi Unitárius Kollégiumot, bérleti szerződés mellett, 3–4 évre bérbe adják, és így otthont biztosítsanak az egyetem rektorátusának és az egyetem tervező és kivitelező vállalatoknak.

12. Az egyetem épületcsoportjainak nagyságrendje, a tanberendezések értéke, a diákjóléti intézmények és más alapvető szükségletek biztosítása mindenkit meggyőzhet arról, hogy az egyetem felállítását nem lehet ideiglenes és félmegoldásokkal biztosítani. Ezenkívül eleget kell tenni a hazai és nemzetközi akkreditálási előírásoknak is.

13. A sok helyiségbe elhelyezett egyetem beruházási költségei lényegesen megnövekednek. Megfelelő tantestülettel sem rendelkezünk.

Még a Kolozsváron és Marosvásárhelyen kialakítandó egyetemnek is gondot fog okozni az oktató-kutató csoportok kialakítása.

14. A jelenlegi személyi lehetőségeket részletesen bemutatja a Magyar Tudományos Akadémia, Budapest 1997. december hónapban megjelent Magyar Tudományos Műhelyek a Környező Or-

szágokban c. kiadványa.

Hazánk viszonylatában a könyv részletesen beszámol a Babeş-Bolyai Tudományegyetem magyar tudományos műhelyeiről, a többi működő tudományos intézményünkről, a romániai magyar nyelvű műszaki felsőoktatás tudományos műhelyeiről, és részletes információkat közöl négy kiemelkedő erdélyi műszaki tudományos műhelyről. Kolozsvár, 1998. április 4.

Jenei Dezső

III:

1. Átoltva az 1998. április 5-én kézhez kapott A romániai magyar főiskolai hálózat telepítési tervezete c. vitanyagot, az a vélemény alakult ki bennem, hogy ez a dokumentum első sorban a tudományegyetem szempontjait helyezi előtérbe, és jogosan. Gondolok arra, hogy mindnyájan egyetértünk a tanárképzés prioritásával.

Viszont az egyetemi oktatás fejlesztési irányvonaláról sem szabad megfeledkezni. A jelenkor statisztikai adataiból, az egyetemi hallgatók száma szerinti megoszlása a következő:

	%
Tudományegyetem és tanárképzés	13,6
Művészet (képzőművészet, színi, zene)	1,1
Jog	2,66
Gazdasági	10,3
Orvos-Gyógyászati	10,4
Mezőgazdaság-Állatorvos	3,7
Műszaki	58,3

2. A tanulmány a főiskolai oktatás telepítésének elvi lehetőségeit tárgyalja a beérkezett javaslatok alapján. Sajnos, nem veszi alaposan fontolórá a gyakorlati lehetőségeket. A nagy kérdés az, hogy ha jóvá lesz hagyva az állami magyar egyetem és feltételezések, hogy székhelye Kolozsvár és Marosvásárhely lesz, milyen helységeket fog működtetni? A felsőfokú és közép fokú oktatási intézményeknek egész Erdély területén nincsenek megfelelő szabad épületei. A beiskolázott diákság létszáma lényegesen nagyobb mint a múlt években. Sehol, egyetlen településen nincs megfelelő szabad épület.

Az egyetlen megoldás az építkezés. Ez a tényleg nem szabad a magyar társadalmunk előtt elttökölni. Mindenki benn tudatosítanunk kell, hogy építkezés nélkül nem lesz akkreditálható magyar egyetem, illetve főiskolai hálózat (előadói termek, tantervek, kutató- és taneszközök, laboratóriumok, tangazdaságok, könyvtárak, diákhonok, tanszemélyzeti szolgálati lakások, diák művelődési épületek, sportlétesítmények). Ezeknek az intézményeknek a szükséges épület – kiterített felület – 500 000 m² tesznek ki!

Ezért van szükség külföldi anyagi segítségre, mert az itthoni társadalmunk túl szegény ahhoz, hogy egy akkreditálható egyetemet fel tudjon építeni.

3. A történelmi egyházak és társadalmi szervezetek által visszakapott épületek sem biztosíthatják az új egyetem szükségleteit. Azoknak is megvannak mind az egyházi, mind a társadalmi szervezetek vonalán a felhasználási igényei.

4. A tanulmányban közölt statisztikai adatok jelzik, hogy az 1997/98-as tanévben 13 740 magyar diák tanult a romániai felsőoktatásban, ami a diák összlétszám 4,14%-át jelenti (ebből 68% románul tanult és mindössze 31% végezte magyar nyelven tanulmányait).

Ez az adat is, hogy Romániában 7,2% helyett csak 4,14% magyar hallgató van, igazolja „Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének 1998/1353. sz. ajánlása a kisebbségek részvételéről a felsőoktatásban” c. dokumentumban lefektetett megállapítását, hogy a nemzeti kisebbségekhez tartozók gyakran alulreprezentáltak a felsőoktatásban.